

Inhoud

- 7 Woord vooraf
- 13 De barones van Rägavere
Edith von zur Mühlen (1914)
- 43 Het bruidje met de voile
Bettina Streimer (1923)
- 69 Chinese met ronde ogen
Esther Jian 1919—1990
- 99 De vlinder van Shanghai
Marjorie Fuller (1923)
- 123 Het verdriet van Siberië
Aime Hokkanen (1940)
Mai Tiik (1943)
- 149 Een Russin onder Navajo's
Larissa Tsigrinskaja (1955)
- 177 Miss Concordia
Sigrid Xin Wang (1971)

Woord vooraf

DE VROUWEN die in dit boek voorkomen, ontmoette ik gedurende de afgelopen twintig jaar tijdens mijn reizen door Europa, China, Australië en Noord-Amerika. Alle acht maakten ze, vanaf de allereerste ontmoeting, grote indruk op mij. Het waren vrouwen die door het lot in den vreemde waren beland en daar op bewonderenswaardige wijze wisten stand te houden. Met elk van hen probeerde ik contact te houden omdat ze zo vaak in mijn gedachten waren. Hun verhalen zijn voor mij bakens geworden waarmee ik me in de wereld en in de geschiedenis oriënteer. Als ik me een beeld probeer te vormen van de vooroorlogse Baltische staten, zie ik Edith von zur Mühlen voor me. Bij het woord Siberië denk ik aan Aime en Mai uit het Estse dorp waar ik ooit woonde. Ik kan geen woord over een gebeurtenis in de Chinese Culturele Revolutie lezen zonder me af te vragen wat Esther Jian op dat moment meemaakte. Het is alsof deze vrouwen mij altijd en overal vergezellen.

Opvallend vond ik hoe uitgesproken ze allemaal zijn over hun gelukkigste jaren. Elk van hen heeft een periode die, in haar herinnering, glanst in het licht. Voor de barones van Rägavere waren het de late jaren dertig, toen ze

zich intens vermaakte op de bals van Tallinn. In diezelfde tijd genoot Marjorie Fuller met volle teugen van het nachtleven in Shanghai. Voor Aime Tikk was het, zeer onverwachts, het laatste deel van haar Siberische ballingschap. Het begin was ondraaglijk geweest, maar daarna kreeg ze zoveel vriendinnen en had ze zoveel pret dat ze haar geluk haast niet op kon. De Duits-joodse Bettina beleefde haar gouden tijd in Australië. Na de oorlog, ver weg van het getekende Europa, trok ze er in haar vrije tijd op uit met anderen die aan de Holocaust waren ontsnapt. Onder een stralend blauwe hemel speelden ze voetbal met hun jonge kinderen.

Op het omslag van dit boek is een jonge vrouw te zien die zich onbekommerd en onvoorwaardelijk overgeeft aan haar verliefdheid, de zomer, of welk geluk dan ook. Dat prachtige moment is vastgelegd door Eva Besnyö, de fotografe die van Budapest via Berlijn naar Amsterdam verhuisde; een Hongaarse in den vreemde.

De meeste vrouwen in dit boek werden verdreven uit de omgeving waarin ze opgroeiden, een aantal vertrok uit vrije keus. Om de liefde te volgen, zoals Esther, of om een betere toekomst te zoeken, zoals Larissa en Sigrid. Die laatste twee vrouwen staan voor de moderne tijd. Vrouwen durven nu, eerder dan vroeger, hun familie te verlaten en alleen de wereld in te trekken. Makkelijk is dat nog steeds niet. Vrouwen in den vreemde vallen op. Iedereen onthoudt waar ze heen gaan en met wie. Er wordt hard over hen geoordeeld. Mannen kunnen eerder onopgemerkt hun weg gaan in een ander land.

In de boeken die ik eerder schreef is het mij niet gelukt deze vrouwen de plaats te geven die hun toekomst. Hun belevenissen waren zo indringend dat ze het hele verhaal

dreigden over te nemen. Niet omdat ze zelf de aandacht naar zich toe trokken, integendeel. De meesten van hen leidden een naar binnen gekeerd leven en keken vanaf de zijlijn naar de grote stroom der gebeurtenissen. Het doet me veel genoegen dat ik ze in dit boek eindelijk de ruimte kan geven die ze verdienen.

De barones van Rägavere

Edith von zur Mühlen (1914)

